



Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Årsmødet 1995	3
Frimodighed, kraft og styrke	7
Quelstrup	10
Nyt fra kredsene	11
Stop for gældssaneringer	13
Aakær og Julianelyst.....	14

Tidsskrift for
 Dansk Slægtsgaardsforening
 Juni - juli 1995
 Nr. 316 - 53. årgang



Quelstrup hovedgård var et af udflugtsmålene i forbindelse med årsmødet.

(Læs om Quelstrup side 10-11). Fra venstre ses: Planteavlskonsulent Svend Boje Scaumann, godsejerparret Birthe og Svend Scaumann samt Slægtsgaardsforeningens landsformand Carl Martin Christensen.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN



Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvangen 9, 2840 Holte,
tlf. 42 80 25 37. Træffes bedst tirsdag og efter kl. 17.
Postgiro nr. 8 08 31 42

Ejendoms konsulent:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro,
tlf. 98 51 10 25. Telefax 98 51 16 16

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Gårdejer Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf. 64 85 11 74

Næstformand:

Gårdejer Peder Møller Frifelt,
»Lindegård«, Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen,
»Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskredsene)

(Ovennævnte tre udgør
hovedbestyrelsens
forretningsudvalg).

Gårdejer Poul Ancher Hansen,
»Stensebygaard«, Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer Jens Peter Hansen,
»Skovgaard«,
Ty-Hastrupvej 10 B, 4690 Haslev,
tlf. 53 68 12 67

Gårdejer Arne Højland,
Bakkegrøt 3, 4270 Høng,
tlf. 58 85 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen,
Kornagervej 54, 4640 Fakse,
tlf. 56 73 09 20
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen,
»Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Poul Mahler,
»Egbo«
Sandager Kirkevej 30, Sandager,
5610 Assens, tlf. 64 79 12 31

Gårdejer Elise Jensen,
»Højtoftegård«, Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsene)

Gårdejer H.C. Clausen,
»Holmbogaard« Langbro 2 A,
Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Ernst Plagborg,
Sv. Lindevej 4, 7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Else Christa Bollerup Nielsen,
Skramsager Hovedgaard,
Skramsagervej 1, Sønder Bork,
6893 Hemmet, tlf. 75 28 00 12

Gårdejer Mads Andersen,
Skårupvej 4, Hanning, 6900 Skjern,
tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Oluf Føns Knudsen,
»Vesterbygaard«,
Vesterbyvej 43, Ødsted, 7100 Vejle,
tlf. 75 86 50 29
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen,
»Kjærsgård«, Skadholsvej 5,
Gjærbøl, 7752 Snedsted,
tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen,
Tofttegård, Vrouvej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31
(Formand: Midjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming,
»Ryttergården«,
Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalget
og Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03
(Formand: Udvalget for økonomiske
og landbrugsmæssige sager og
Himmerlandskredsene)

Gårdejer Esben Saksager,
Lindager 6
9760 Vrå, tlf. 98 98 85 68
(Formand: Vendsysselkredsene)

Gårdejer Ingrid Houbak,
»Gedemaalsgaard«,
Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

Formanden skriver:

Søndag morgen tidligt, jeg har lige gået en tur med hundene og konstaterer, at det er det skønneste sommervejr denne morgen.

Efter en lang periode med koldt og meget regnfuldt vejr, er det dejligt at mærke morgensolen.

Her på Fyn har vi nogle flotte afgrøder, og den megen sommerregn har givet dem gode vækstbetingelser, og derfor glæder vi os dobbelt til noget sommervarme.

For en gangs skyld har vi bønder fælles interesser, rent vejrmæssigt, med det ferierende Danmark.

Vi har haft en periode med meget varierende priser på svinekød, men med sving opad på det sidste, men det giver ustabile produktionsforhold, når priserne svinger hele tiden.

Ugens bombe blev vel at H.O.A. Kjeldsen meddelte, at han ikke genopstiller til sine mange poster i toppen af dansk landbrug, men fremover vil hellige sig driften af sit store landbrug.

Om der bliver et vacuum i toppen af landbruget, vil tiden vise, men en kendsgerning er det, at Kjeldsen har betydet meget for vort erhverv igennem sit mangeårige virke i landbrugets tjeneste.

Uanset hvem der skal tage over, vil der blive tale om en ny stil, og det er helt naturligt, men tiden vil så vise om der også bliver tale om en ny politisk linie.

Jeg håber for erhvervets skyld, at den kommende »forkarl« vil satse mange gode kræfter på at få landbruget til at tale med een stemme, og jeg tror, at mange danske bønder deler dette fromme ønske, og uanset hvem der kommer i stolen, skal der fra Dansk Slægtsgårdsforening lyde et tillykke og held i lykke.

Vi har nu lagt årsmødet bag os, og som vanligt, var vi tilsmilet af vejrguderne, således at vi kunne opleve Djursland og Mols fra deres skønne sider.

Der sker en løbende udskiftning af hovedbestyrelsens medlemmer i foreningen, både ved nyvalg på årsmøderne, og ved nyvalg i kredsene, og derfor vil jeg gerne her sige tak til de mange mennesker, der igennem tiderne har ydet en indsats til gavn for Dansk Slægtsgårdsforening.

Der skal her også lyde en tak til vore lokalarrangører, for et veltilrettelagt og velgennemført årsmøde.

Jeg bekræftes mere og mere i min opfattelse, at hvis vi fortsat skal kunne lave spændende årsmøder, og det skal vi, så er det vigtigt, at det er lokal kredsene, der tilrettelægger ned til mindste detalje, for kun derved bevarer vi det fulde lokale tilsnit i vore årsmøder.

Tak for jeres indsats!

Carl Martin Christensen.

Slægtsgaardsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16 eller
86 48 34 44, lokal 35
(onsdag kl. 11-15), fax 86 48 41 82

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard,
Fløjstrupvej 29, 8900 Randers,
tlf. 86 49 43 03

Else-Margrethe Ransy,
Udbygade 19, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21
(fortrinvis folketællinger)

Redaktion:

Ole G. Nielsen,
Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf./fax. 53 58 40 16

Nr. 317 udkommer omkring 20. august.
Stof til dette nummer skal være hos
redaktøren inden den 20. juli.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: Korsør Bogtryk ApS
4220 Korsør, tlf. 53 57 79 43
Fax 53 57 36 35

Årsmødet 1995

Dette års slægtsgårdsmøde begyndte med generalforsamlingen, der blev afholdt hos Dansk Landbrugsmuseum på Gammel Estrup.

Landsformanden - Carl Martin Christensen bød velkommen til Slægtsgårdsforeningen og formanden for Århus amtskreds - Henry Slemming sagde i sin velkomst:

Nutid er rundet af fortid,
Fremtiden formes i dag.
Meninger kæmpes og brydes
under paroler og flag.
Giv os en meningsfyldt verden
fremfor en meningsløs tid,
fred mellem mennesker fremfor
bitter og nådesløs strid.

Disse linier er skrevet af Halfdan Rasmussen til oplæsning ved frihedsstenene på 40 årsdagen for Danmarks befrielse den 5. maj 1945.

Det er med stor glæde, at jeg byder slægtsgårdsforeningens medlemmer velkommen her på Gl. Estrup for at holde vores generalforsamling.

Vi føler en særlig tilknytning til stedet her, bl.a. fordi vores arkiv har et godt hjemsted her.

Herligt er det at byde jer en tur ud på det skønne Mols i morgen.

Til dirigent valgtes gårdejer Carl Damgaard Nielsen, borgmester i Sønderhald kommune, og han gav i sin velkomst en kort præsentation af den kommune, hvor Gammel Estrup er et stort aktiv.

Landsformanden indledte sin beretning med at mindes tre afdøde medlemmer af Slægtsgårdsforeningen.

Æresmedlem Jens P. Petersen, Ringsted, der i årene 1977 - 1987 var landsformand, og som i sin formandstid skabte den struktur, som Slægtsgårdsforeningen har i dag.

Gårdejer Niels Høeg Hørning, Ørsted, som var et aktivt medlem i den lokale kredsbestyrelse og medarrangør af dette årsmøde.

Gårdejer Niels Sehested, Gjern, som i årene 1968 - 1986 var et markant hovedbestyrelsesmedlem og et aktivt medlem i den lokale kredsbestyrelse.

Endvidere sagde formanden:

Det forløbne år har været præget af stor aktivitet, ikke mindst i de enkelte udvalg.

Det er klart for alle, at vi i efteråret og vinteren forsøgte med et stormøde her på Gl. Estrup, hvor vi ville prøve at samle landbrugets top for at drøfte den uholdbare situation der råder i ledelsen af dansk landbrug.

A.C. Vinter-Hansen vil senere kommentere selve hændelsesforløbet, men det er vigtigt for mig at understrege, at formålet med dette initiativ, ikke var at undergrave nogen personer i toppen af landbruget, for det kan aldrig blive vores opgave, men formålet var at samle en række mennesker til en drøftelse af landbrugets fremtidige organisationsstruktur.

Vi må alle erkende, at landbruget udgør en stadig mindre del af den samlede befolkning, og derfor bliver det stadigt sværere for erhvervet at skaffe sig ørenlyd i medierne og det politiske system, med mindre det drejer sig om dyrevelfærd, medicinforbrug, og andre negative omtaler.

Jeg tror der er stor enighed blandt erhvervets udøvere om, at vi i større udstrækning bør tale med en stemme, når vi henvender os til det politiske system. Ingen i Slægtsgårdsforeningens hovedbestyrelse havde vel for alvor troet, at vi med et snuptag kunne løse disse problemer, men vi havde en optimistisk forventning om, at vi kunne starte en dialog på et ordentligt niveau, hvor vi kunne lægge alle traditionelle meningsforskelle væk, uanset om de er af politisk eller erhvervsfaglig art.

Vi fik startet en debat, men den overskygges let af alle løbende problemer, og sandt er det, at landbrugets udøvere har nok at gøre i hverdagen.

Jeg tror dog at debatten vil fortsætte, og en skønne dag vil vi nok se, at der sker noget.

Vi kører nu på tredje år med brakmarker, og alle spørger sig selv, hvor længe skal dette fortsætte.

Vi kender årsagen, nemlig en fortsat stigende fødevarereproduktion i Europa, og en mangel på købekraft i de dele af verden, hvor der mangler fødevarer.

Jeg tror, at vi i de kommende 10 år vil opleve en drastisk ændring af disse forhold. Den økonomiske vækst i Østasien bevirker, at Kina fra at være stor eksportør af fødevarer nu er blevet importør af store mængder, og disse mængder forventes fortsat at stige, måske op til 10 - 12 mill. tons korn. Vi vil givet opleve noget tilsvarende andre steder, og jeg forventer, at EU i løbet af ganske få år vil bede landbruget producere fødevarer som aldrig før.

Jeg ved godt, at det er svært at spå om fremtiden, men jeg ser tegn på denne udvikling, og dermed tegn på, at der vil være en lysere fremtid for det erhverv, der igennem de seneste årtier har haft så mange problemer.

Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde har tradition for at være placeret i den skønneste årstid, vi kan opleve i Danmark. Alle årstider i Danmark har deres forskellige kendetegn, og er hver for sig meget charmerende, og ud fra betragtningen om, at der ikke findes forkert vejr, men kun forkerte klæ'r, nyder vi alle årstider, men foråret med sin eksplosive udvikling overstiger uden tvivl alt, hvad vi oplever på andre årstider.

Derfor er det livsbekræftende for vor forening at holde sit medlemsmøde på denne årstid.

Jeg tror, at vor organisation med den opbygning vi har, nu ligger i et stabilt leje, der ikke kræver de store ændringer.

Vore lokalkredse giver medlemmerne et varieret udbud af faglige og kulturelle tilbud, og når vi ser på deltagerantallet til disse arrangementer, må vi vel konstatere, at vi lever op til vort formål og vort motto om at lære af fortiden, leve i nutiden og virke for fremtiden.

Dermed har jeg også sagt, at der næppe vil ske store ændringer i arbejdet i Dansk Slægtsgårdsforening i de kommende år.

Projekt stråtag

På Fyn er der nedsat en selvbestaltet arbejdsgruppe, bestående af landmænd, politikere, museumsfolk og mig selv som Slægtsgårdsformand, med det formål at skaffe midler til bevaring af en lang række gamle gårde med stråtag.

Der er her tale om bevaringsværdige men ikke fredede bygninger, og opgaven kan synes uoverkommelig. På nuværende tidspunkt kan der ikke siges meget om hvordan det ender, men en forudsætning for at komme igang er, at vi skaffer midler til lån og tilskud på mindst 500.000 om året i en meget lang årrække.

Man kunne tænke sig en form for finansiering af differencen på et moderne fast tag, og et nyt stråtag.



Spændende er det, og fremtiden vil vise om det er muligt at gennemføre det - *men det haster!*

Jeg vil gerne rette en tak for godt samarbejde til alle der yder en indsats i foreningen gennem arbejde i hovedbestyrelsen, i udvalg, gennem arkiv og blad, gennem ejendomsformidlingen, og ikke mindst med den praktiske gennemførelse af alle vore aktiviteter.

Sidst, men ikke mindst vil jeg understrege, at det er vore lokalforeninger, og deres aktiviteter der danner grundlag for vor medlemskontakt, og dermed også rette en tak til alle de mennesker rundt i landet der påtager sig det praktiske arbejde.

Tak skal I ha' allesammen!

Slægtgårdsarkivets formand - Henry Slemming meddelte i sin beretning, at fra 1. januar 1995 havde man overtaget forkontoret ved arkivet, så nu råder man over hele etagen.

Der er anskaffet EDB-udstyr, og der er ved at blive udarbejdet en publikation over arkivets ejendoms-historiske materiale.

Begge dele er blevet muligt takke være donationer fra Aage Louis-Hansens Mindefond og Indenrigsministeriets pulje vedrørende udvikling i landdistrikterne. Endvidere har Jyske Landboforeninger bevilliget 10.000 kr. til EDB-registrering fra Søren Christian Sørensen og hustrus Mindefond.

Bo Johansen, der har skrevet gårdundersøgelser og udarbejdet slægtgårdsdiplomer har fået en fuldtidsstilling, og er trådt ud af samarbejdet med Slægtgårdsarkivet. Der er ikke truffet nogen beslutning om, hvorledes det skal ordnes i fremtiden, men det bliver der.

Slægtgårdsarkivet blev indbudt til konference i indenrigsministeriets landdistrikt gruppe. Her deltog Ejgil Overby og udvalgsformanden. Vi tillod os at foreslå, at ved den næste konference indbød man repræsentanter fra vor forening.

Bladudvalgets formand - Peder Møller Frifelt havde i sin beretning både en status over bladet og nogle overvejelser over etikken mellem landmænd. Han sagde:

Bladudvalgsberetning her ved årsmødet 1995 vil som ofte før ikke indeholde de store nyheder, men intet nyt kan være godt nyt, når det indebærer, at året er gået uden større problemer.

Trykkeriskiftet, som jeg omtalte sidste år, har været tilfredsstillende. Papirkvaliteteten er mærkbart bedre, prøv blot at finde et nummer af slægtgården frem, der er mere end et år og sammenlign med de seneste blade. Billedkvalitet og trykning klarer også fuldtud sammen-

ligning med før. Om kvaliteten af indholdet også står mål med tidligere, så skylder vi en tak til de medlemmer, der bidrager med artikler og billeder, samt til vores redaktør.

Er der ønsker om ændringer og nye idéer, så er bladudvalget lydhør.

Det ligger i sagens natur, at i et historisk tidsskrift vil nyt ofte være gammelt nyt!

Når jeg læser landbrugsblade og tidsskrifter slår det mig, at de faglige artikler omhandler utroligt meget angående jord, bygninger, maskiner, dyr og økonomi, mens der er megen beskeden, eller slet ingen plads til historiske eller kulturelle emner, der vedrører landbrug, højst en forsigtig artikel om husdyr-etik.

Etik er vist også noget om hvordan vi bønder omgås hinanden og samarbejder, ikke blot til egen, men til fælles fordel, før i tiden kaldte vi det vist andelsbevægelse! Det minder mig om, at min nabo forleden fortalte, at han havde besøgt en slægtning, der på dygtig vis driver kvægbrug i det vestjyske, han var i gang med at bygge ny løsdriftsstald. Foreholdt at staldens kapacitet var ca. dobbelt så stor, som den nuværende besætning og mælkekvote og jordareal betingede, meddelte han kort og kontant, at han havde et par naboer med jord og mælkekvote, som sad og hakkede i det økonomisk, så de var nok færdige samtidig som han var det med staldbyggeriet.

Den lidt hårde og ufølsomme tone er desværre nok ikke ualmindelig i dag. Tidligere var den vist ikke almindelig mellem bønder. På den tid var det nok også ret almindeligt at en nabo i vanskeligheder fik kaution for et lån hos en anden nabo, og de unge, som skulle begynde som selvstændige landmænd, hvor skulle de finde sikkerhed for lån, om ikke hos deres tidligere arbejdsgivere, som de havde arbejdet dygtigt og samvittighedsfuldt for i et eller flere år. Det er muligt, at den form for gensidig forståelse og hjælp ikke rigtig passer ind i nutidens drifts- og økonomiformer, men dansk bondekultur bliver fattigere, hvis der ikke mere er plads til gensidig hjælpsomhed og det der på nudansk hedder social forståelse. Vi er kollegaer og ikke konkurrenter! Alternativet er alles kamp mod alle for at overleve - men det er en anden historie, som eventuelt kan kommenteres i bladet!

Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige forhold har A. C. Vinther Hansen som formand, og han sagde i sin beretning:

I udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige forhold, har der siden sidste årsmøde været aktivitet med forsøget på at få landbrugets organisationer og produ-

centforeninger ind i en dialog for en strukturdrejning mod en enhedsorganisation.

Slægtsgårdsforeningen inviterede til et møde på Gl. Estrup den 23. september. Et møde hvor hver enkelt kunne komme fordomsfrit med sine meninger, og uden krav om stillingtagen. Det drejede sig i første omgang om at få dialogen igang.

Mødet måtte udsættes p.g.a. valget den 21. september.

Det næste møde planlagde vi til den 11. januar i år. Også det møde måtte vi aflyse. Denne gang var det Peter Thomsen fra Dansk Familiebrug, der uden nogen form for skrumpel meddelte os, at han ikke ville deltage, selv om mødet var fastsat med hans tilsagn, og efter hans kalender.

Men det var jo også naivt at tro på Peder Thomsens løfter til Slægtsgårdsforeningen ville blive holdt, når ikke engang de to andre landboorganisationer kan stole på ham, efter forhandlingsaftaler der skulle komme landbruget til gavn. Her tænker jeg specielt på forhandlingerne vedrørende landbrugslovene.

Det er over for mig blevet nævnt, at det fik vi ikke noget ud af, og det var kun godt det samme, for Slægtsgårdsforeningen skal være det den er - en kulturel forening. Lad mig her slå fast, der skal ikke herske tvivl om mit syn på vores forening. Dansk Slægtsgårdsforening skal fortsat være en kulturel og landbrugsfaglig forening! - Ingen tvivl om dette.

For aldrig har vi haft mere brug for en forening til at tage sig af landbokulturen, end vi har nu. Det er her Dansk Slægtsgårdsforening har en central plads, at værne om det kulturelle, men også turde sige fra, hvis vi ikke skal kvæles i krav, regler, restriktioner og bureaukrati. De ting må bringes til ophør her og nu, det må vore topfolk i landbruget kunne indse. Vi skal gå imod den tiltagende samfundsstyring af landbrugets produktionsvilkår.

Vi må stille det spørgsmål over for vore landboorganisationer.

Hvem skal planlægge landbrugets fremtidsstruktur?

1. Skal det være kreditforeningerne og pengeinstitutterne?
2. Skal det være de socialistiske partier?
3. - eller skal det være de danske bønder?

Ser vi på de to første spørgsmål jeg satte op, så er der nok mange, der mener, det er jo faktisk sådan det kører nu. Vor kreditinstitutioner ser effektivitet og samkøb som værende det rigtige. Hvad så med generationsskifte? De store kapitaltunge enheder vil få særdeles svært ved generationsskifte, sådanne landbrug er det kun pensionskasser der kan magte. D.v.s. så er vi tilbage ved »Herremandstiden« igen.

Skal det være de socialistiske partier, vil den danske bonde blive umyndig gjort endnu mere end det er sket til dato, og hvad så med arbejdsglæden?

Fremtiden for landbruget skal udformes af den danske bonde, og til den danske bonde, og der er ingen tid at spille, vi er allerede i elvte time. Hvis vi skal beholde de veluddannede unge landmænd i erhvervet kan det kun ske, ved at livskvaliteten og arbejdsglæden ved at være selvstændig, vender tilbage. Det gør mig ondt, når vi gang på gang hører, at unge veluddannede landmænd forlader landbruget for at flytte til byen for at få et 7 til 4 job, og endda med udsigt til en mere stabil indkomst, for en 5 dages uge og en 3 ugers sommerferie.

Der må ikke herske tvivl, Dansk Slægtsgårdsforening vil støtte et hvert skridt der er til gavn for selveje, for det kan kun gavne både erhvervet og samfundet.

Til slut vil jeg gerne sige til dem, der mener, vi ikke fik noget ud af vort tiltag. Mødet fik vi ganske rigtig ikke, men vi fik startet en diskussion der har grebet om sig så det batter. Selv Kjeldsen fik jo et meningsskifte fra delegeretmødet i Herning i september, hvor han undrede sig over Slægtsgårdsforeningens mening om der manglende sammenhold i landbruget, til han også opfandt tanken midt i november - for at opnå indflydelse skal der kun være en organisation!

Det sidste er, at der er nedsat et udvalg der skal undersøge mulighederne for et mere demokratisk valgt Landbrugsråd. Jeg havde gerne set det udvalg mere bredt, hvor enhedstanken også kunne have været luftet.

Jeg vil her slutte med at takke udvalget for et godt samarbejde i det år der er gået. - TAK!

Efter formandsberetningerne fik arkivar Ejgil Overby ordet, og redegjorde for noget af det stof, der i årets løb er tilgået arkivet.

Under drøftelsen af beretningerne var interessen størst omkring det møde, der ikke blev til noget om samarbejdet i landbruget. Debatten viste interesse og ikke uenighed om initiativet.

Så fik generalforsamlingen besøg af museumsinspektør Finn Tuxen, der fortalte om Dansk Landbrugsmuseum, hvor man har udskiftet udstillingsformen. Tidligere genkendte man det man så, nu må man informere om det man udstiller.

Der er 45 ansatte på Dansk Landbrugsmuseum og disse biståes af 500 frivillige. Efter denne interessante redegørelse, vendte man tilbage til dagsordenen, hvor næste punkt var regnskabet. Dette blev godkendt, og ligeledes med budgettet.

Ved valgene blev Carl Martin Christensen og Anders Knudsen Petersen genvalgt, men Verner Larsen, Herluf Lille, ikke var villig til genvalg efter 9 år i hovedbestyrelsen, og istedet valgtes Jens Peter Hansen, Haslev. (Han er 7. generation på gården). Til revisorer genvalgtes Vagn Mathiasen og Peter Schou Andersen.

Årsmødet i 1996 bliver afholdt 1. og 2. juni. Haderslevkredsen indbyder, og selve mødet afvikles på Skamlingsbanken.

Elise Jensen og hendes bestyrelse har et højt ambitionsniveau, så der bliver noget at glæde sig til.

Årsmødet 1997 henlægges til Falster, hvor den lokale kreds allerede er i gang med planlægningen.

Dermed sluttede generalforsamlingen, og man samledes i Landbrugsmuseets cafeteria til eftermiddagskaffe med lagkage.

Der var tid til at se såvel Landbrugsmuseet, Jysk Herregårdsmuseum som Slægtsgårdsarkivet, før man kørte til Hotel Æbeltoft Strand, hvor aftenfesten skulle holdes.

Det blev en meget smuk aften. Menuen var udsøgt, festtalen tankevækkende (gengivet side 00), og underholdningen med Vibeke Møllgaard og Dorthe Johansen, der sang og spillede, var uforglemmelig.

Udflugten

Årsmødeudflugten Kristi Himmelfartsdag begyndte med gudstjeneste i Dråby Kirke, hvor pastor emer. Nelly Højlund prædikede og afsluttede med en inspirerende forklaring om kirken og dens inventar.

Derfra kørte vi til den gamle herregård Rugaard. Undervejs så vi skanser der var opført under Første slesvigske Krig (1848-1850) og vi passerede »Jernhatten«,

På Rugaards trappe: Gods-administrator Henning Madsen, kammerherreinde Carola Mourier-Petersen, Carl Martin Christensen og godsejer Elisabeth Mourier-Petersen.



et istidsaflejrning, der på grund af sin højde og nærhed til kysten har sit helt eget tørre klima, med deraf følgende unike flora.

På Rugaard blev vi modtaget af godsejer Elisabeth Mourier-Petersen og familien. Efter velkomsten og en kort orientering var der lejlighed til at gå rundt om den store renaissancebygning, nyde parken og udsigten fra parken ud over søen. Der var adgang til kælderen, hvor man fornemmede fortiden. (Rugaard er beskrevet i »Slægtsgården nr. 315 s. 8-10).

Turen fortsatte gennem det varierende landskab, hvor der på den gode jord var landbrug, og på den ringe jord fritidshuse. Vi passerede Marsk Stigs gamle herrgård Møllerup og Gyldenkrønernes Lyngsbækgaard (nu skibsreder Per Henriksen, Mercandia).

Det var blevet høj middag, og frokosten ventede på Hotel Æbeltoft Strand. Efter dette behagelige indslag fortsatte turen gennem Mols bjerge og rundt på halvøen Helgenæs, for at slutte med besøg på den gamle herregård Quelstrup, hvor familien Schaumann residerer.

I parken fortalte godsejer Svend Schaumann om gårdens historie og om landbruget. Se side 10).

Her sluttede vi årsmøde-udflugten med den traditionelle øl/vand og gav løfte om på gensyn næste år!

Der blev dog endnu en oplevelse, idet vi gjorde ophold ved den store runddysse »Posekær Stenhus«.

Runddysserne er omkring 6000 år gamle, og de står som minde over de første agerdyrkere i Danmark. Dem der kom med kornet, bragte også den gravskik med sig, at man begravede sine døde i runddysser og langdysser.

Tilbage var kun at finde hjem efter et par indholds-mætte dage.

OGN.

Forturen

35 »oversøiske« slægtsgårdsmedlemmer drog allerede afsted tirsdag morgen,

Sidst på formiddagen kom vi til Julianelyst, hvor vi blev suppleret af en interesseret skare slægtsgårdsmedlemmer, så vi var 72 besøgende.

Her blev vi modtaget af godsejer Johan Koed-Jørgensen, der fortalte om sit hjem, sit landbrug og øvrige erhvervsengagementer (Se side 14).

Efter orienteringen beså vi den meget velholdte og meget smagfuldt indrettede hovedbygning, og kørte så en tur gennem markerne, hvor godsejeren fortalte om landbruget.

En lækker middag ventede på Jørgensens Hotel i Horsens. Hotellet er indrettet i Lichtenbergs palæ fra midten af 1700-tallet. Hotellet ejes iøvrigt af godsejerens søster.

Turen fortsatte til godsejer Johan Koed-Jørgensens andet gods Akær, hvor vi først kørte gennem de retablerede marker og derefter blev vist rundt i de nye avlsbygninger af driftsleder M. Juel. Akær og Julianelyst drives under et fra Akær.

Sidst på eftermiddagen kom vi til Sostrup Slot, hvor vi overnattede.

Til stor glæde for tilrettelæggeren aftenen har man på Sostrup skiftet Højskolekagebogen ud med en ny og meget mere spændende.

Onsdag formiddag så vi først Sangstrup Klint, da det er de færreste forundt at vide noget om kridtklinter på Djursland. Resten af formiddagen forløb med besøg hos Alis og Henry Slemming på deres gamle slægtsgård.

Selvom der ikke i år var et fælles formiddagsarrangement, så havde fortroppen på egen anarkistiske vis fået organiseret kaffekomsammen før selve årsmødet.

Forturen sluttede på Gammel Estrup, hvor der var tid til at besøge museer og arkiv før det officielle program begyndte.

OGN



Formiddagsøl på Ryttergården

Frimodighed, kraft og styrke

Provt Helge Quist Frandsen, Ryumgård holdt talen ved årsmødefesten på Hotel Æbeltoft Strand.

Festtalen bringes her i sin helhed, både til glæde for dem, der har hørt talen, og dem der ikke havde oplevelsen.

For et par år siden havde Søren Ryge en udsendelse »Deroppe fra Norge«. Her var vi med på besøg på en gammel gård i Øvre Gulbrandsdal. Bygningerne var fra Christian den IV's tid. Der blev spurgt, hvor længe gården havde været i familiens eje. Jamen, det havde den da altid været. Gården havde aldrig været solgt.

Der var 18 huse i alt. Vi kan se nogle gårde af den type på Maihaugen i Lillehammer. Her er der f.eks. en gård, der hedder Bjørnstad. Den består også af henimod en halv snes maleriske og gedigne træhuse, men den, som Søren Ryge besøgte ligger på det sted i Øvre Gulbrandsdal, hvor den altid har ligget.

Jamen, er det da til at drive landbrug i disse bygninger?

Gamle og forældede, som de er.

Ja, det er nemlig kun den ydre skal der er oprindelig. Inde bagved den historiske facade er der helt moderne indrettede stuer, køkken og stalde.

Hver af de mange huse havde deres funktioner. Der var et af dem, der hed Surhedshuset. Det var et sted, hvor den ene part kunne gå ud, hvis der var knas i ægteskabet. Her kunne man sidde og tænke tingene igennem, høre musik og læse og komme ned på jorden igen. Sådan et surhedshus skulle efter sigende være en god ting for ægteskabet. Så det kan være, vi skal have indrettet nogle af dem!

Højt over dem gamle Gulbrandtsdalsgård lå sætteren med udsigt til Jotunheimsbjergmassiver med Glittertind og Galhøpig.

Gården var fredet. Man skulle spørge Rigsantikvaren, før man gjorde noget ved bygningerne.

Vi har også her i Danmark gårde der har været i slægtens eje så langt som man kan huske tilbage, men de er få.

Tidligere var det jo almindeligt, at gården gik i arv fra den ene generation til den næste. Den ældste søn skulle have gården og føre den og traditionerne videre, og så kunne de øvrige ellers få en anden gård. Måske giftede de sig til en, eller de blev lærere eller præster, når det nu ikke kunne være andet!

Det mønster har betydet meget for vor landskab og for vor landbokultur. Man har et andet forhold til den gård man har arvet fra sine fædre. Man har mere ærbødighed for den. Man kender den bedre. Man føler vel også, at man har mere ansvar for bygningerne og for jorden. Man har et andet forhold til gården, når man ved, at der står en ny generation parat til at føre det hele videre. Man arbejder på længere sigt. Det er noget andet, hvis det en gård, som skal over på andre hænder. Så tænker man mere på, hvad man kan få ud af den.

Jeppe Aakjær siger i »Historiens Sang«:

Din egen dag er kort, men slægtens lang.
Læg øret ydmygt til dens rod forneden,
årtusind toner op i gråd og sang,
mens toppen suser imod evigheden.

- og det sidste vers:

Lad mig kun flagre hen som blad i høst,
når du, mit land, min stamme, frit må leve,
og skønne sange på den danske røst
må frie, stærke sjæle gennembæve.
Der står en ny tids bonde på sin toft,
og lytter ud mod andre lærkesange,
mens himlen maler blåt sit sommerloft,
og rugen gulnes tæt om vig og vange.

Noget af det samme kommer frem i en af vore mest elskede salmer: »Du gav mig, O Herre en lod af din jord«. Her hedder det:

Af henfarne slægter jeg arved den vang,
hvis muld jeg for udsæd nu pløjer.
Her rydded de marken for stene engang
og dyrked den siden med suk eller sang.
Nu, Herre, for dig jeg mig bøjer.
Den mark, som blev min,
var altid dog din,
min tanke til dig jeg ophøjer.

Den, der førte slægtsgården videre, havde særlige privilegier. Det er ikke blot i bibelshistorien der er noget, der hedder førstefødselsretten. Man lever nærmere ved sine forældre, når man bor på deres gård og vandrer hen over de marker, som de har dyrket. Hver bygning og hver krog har stemmer.

Billederne hænger, hvor de har hængt i generationer. Møblerne står på deres rette plads. Og der bliver samlet mange ting på lofterne, når gården går i arv fra generation til generation. Det er anderledes, hvis man jævnlige flytter. Så bliver der ryddet op og smidt væk.

På de gamle slægtsgårde er der ofte historisk interessante ting og papirer bevaret. Her kommer antikvitetshandleren gerne. Her er der bid!

Der følger imidlertid også særlige forpligtelser med at have slægtsgården. Det hørte med, at man havde de gamle på aftægt. Det kunne der komme noget godt ud af, men det kunne også volde problemer. De gamle havde svært ved at affinde sig med, at de nu ikke havde ansvaret mere. Og de unge kunne føle sig hæmmet i deres bevægelsesfrihed. Og når man havde slægtsgården, så havde man også ofte en forpligtelse til at lægge hus til fester og sammenkomster for hele familien. Det var det fælles barndomshjem, hvor man altid havde mødtes på årets højtidsdage og på familiens mærkedage.

Selv er jeg vokset op på min moders fødegård, og det var festligt, når hele slægten troppede op til min bedstemors fødselsdag midt på sommeren.

De kom i stort tal fra Århus og andre steder, men det har naturligvis også givet meget arbejde at have den forpligtigelse.

En af mine onkler havde min faders fødegård. Her kom hele min faders slægt anden juledag, hvor min farmoder i sin tid havde haft fødselsdag.

Det har engang imellem været besværligt at være den ældste, som havde pligten til at føre hjemmet videre. Hvad nu, hvis man slet ikke havde lyst til landbruget eller slet ikke havde evner i den retning?

Der er givet mange, der i tidens løb blev uheldige mennesker, fordi de følte sig bundet af familietraditionen. de blev slet ikke lykkelige på slægtens gård, eller de måtte gå fra den med et nederlag, som de aldrig forvandt.

Det kunne være nødvendigt, at man gav afkald på gården for at finde livskvaliteten et andet sted, eller måske var der en yngre søn, der kunne føre gården videre...

Det kan være smukt, når man ser slægtens gård en flot sommerdag eller i pyntelig julesne, men vi kan nu engang ikke leve af lærkesang og skønhed alene. Hvordan skal man bevare gården i pagt med traditionen og alligevel leve op til en helt ny tid og dens krav.

I mine første præsteår virkede jeg i Hviding og Rejsby nede i marsken mellem Ribe og Tønder. Dernede er der mangfoldige gamle slægtsgårde. En af de smukkeste lå i Rejsby. En firlænget vestslesvigsk perle med stråtag og det hele. Vi kom der jævnlige og glædede os over kaklerne på væggen og smagfulde malerier og møbler, håndarbejde og sølvtøj.

Her boede i en menneskealder marskbonden Truels Stauning Jensen og hans kone Kirstine. Han var lige død, da jeg kom til sognet. Kirstine var flyttet hen til et lille moderne hus og gården overdraget til sønnen Lars Stauning Jensen. Han havde haft en god gård i Rødding. Det have hele tiden været meningen, at han skulle hjem og føre slægtsgården videre. Det blev nu aldrig den helt store lykke. Måske i nogen grad for Lars, men hans gode kone havde svært ved at leve op til traditionerne. Nu er gården forlængst gået videre til den næste generation.

Det er heller ikke nogen selvfølge, at man bliver gift med en pige, der er parat til at gå ind under traditionens tyngde og udfordringer.

Det skete tit, at jeg kiggede ind til den gamle enke. Hun var en af de fromme, stærke sønderjyske kvinder. Hun havde haft krævende pladser i huset i sine unge år. Hun havde været på højskole. I den tyske tid måtte hun en tur i arresten fordi hun havde ledet gymnastik i egnens forsamlingshus. Hun blev sygeplejerske og tog til fronten i Frankrig for at pleje de sønderjyske soldater, der var med i krigen for en sag, der ikke var deres.

Nu havde hun været en myndig og klog husfrue på den gamle marskgård i en menneskealder. Til daglig var der vel en lille snes mennesker, og mange kom, fordi manden havde en lang række offentlige hverv.

Nu sad hun og fulgte med i omgivelsernes liv og tidens spørgsmål med en forbløffende åbenhed over for alt det nye.

Efter jeg var rejst fra sognet, var jeg dernede for at holde et foredrag for Historisk Samfund for Sønderjylland. Vi stod i den gamle slægtsgård og talte om, hvor smuk den var, og om hvor dyr den måtte være i brandforsikring.

Nogle dage senere var jeg til et møde for flyvepræster i Frederikshavn. Her blev jeg ringet op, og fik at vide, at Stauning Jensens gård var brændt helt ned til grunden, antændt af et korntørringsanlæg. Ingen var kommet noget til, men alt var gået tabt.

Mine tanker gik til den gamle enke på 90 år. Hvordan ville hun tage det?

Nogen tid efter tog jeg ned og besøgte hende. Det havde været svært. Hun havde stadigvæk svært ved at gå forbi brandtomten, men den djærve kone fjøede til:

»Der er nu også fordel ved det. Gården var jo hjælpeløst forældet. Nu får den lille Truels helt nye og moderne bygninger at arbejde i, og sådan er det nu gået.«

Den gamle gård er borte for bestandig, men der er igen en Truels på gården. Han går der med historien som ballast. Han bærer på slægtens erindringer, som han har fået den overleveret ved utallige besøg hos sin gamle farmoder. Hun var lidt bekymret for ham.

Hans store søstre var friske og snaksomme. Truels var så stille. det skal du ikke være ked af, sagde jeg. Han lytter og så skal han nok komme til at tale engang. Det er kun dem, der forstår at lytte, der virkelig har noget at tale om.

Der bliver nedlagt mange landbrug i vor tid. Det går også ud over de gamle slægtsgårde. Der bliver færre og færre af dem. Det hænger sammen med mange ting.

Der skal en meget stor gård til, før man kan leve af den, og hvis man først har moderne bygninger og maskiner, kan man overkomme mange hundrede tønder land.

Der bliver meget færre landbrug, og der er ikke ret mange folk på dem.

Der var helt anderledes liv på gårdene, da de var familiebrug, hvor hele familien var involveret. Far, mor og børn, og da der var karle og piger.

På den ene side af vor præstegård ligger der et velrenoveret aftægtshus, der har stået tomt siden den gamle enke fra gården på den anden side døde for tre år siden. Aftægtshuset venter på, at hendes søn, der nærmer sig 80, skal flytte derover. Han bor alene på gården efter hans kones død. Han kan vel ikke beslutte sig for at flytte. Der er tomt i stalden, og jorden er forpagtet ud til en dygtig ung landmand, der driver massevis af tønder land i forvejen. For en generation siden boede der på gården mand, kone, 7 børn, der alle fik gode uddannelser, og 5 karle og piger.

Vi kan glæde os over den udvikling, eller vi kan beklage den. Alt efter gemyt, men vi kan ikke vende den.

Det er naturligt, at vi ved dette årsmøde tænker på Niels Høeg Hørning. Han havde glædet sig til at stå for årsmødearrangementet. Han var altid grundig og i god tid med sine forberedelser. Aftalerne var forlængst truffet. Han kendte sin egn ud og ind. Han holdt af den og ville gerne vise den frem. Jeg har kendt ham gennem mange år og satte stor pris på ham. Han var dybt engageret i det kirkelige og folkelige liv. De sidste seks år var han min næstformand i provstiudvalget.

I januar besøgte jeg ham i hans nye hjem. Han var glad for, at han nu havde fået den smukke gamle slægtsgård Rødagergård i Bode overdraget til den næste generation. Han var selv flyttet ind til Ørsted by og havde taget bolig i familiens aftægtshus, her kunne han leve med i omgivelserne. Her kunne han beskæftige sig med sang, musik, læsning, kirkelig og folkelig debat. Og så kunne han hver dag, hvis han havde lyst, tage ud til gården og følge med i landbruget og familien derude.

For de gamle som faldt, er der ny overalt. Niels Høeg Hørnings afløser i provstiudvalget er også en belæst bonde, der er optaget af kirkelige og folkelige spørgsmål hjemme og ude omkring i verden. Han er snart 60. Hans kone har haft en fremtrædende stilling på egnens store kartoffelmelsfabrik, men er gået på efterløn. De har købt en båd og sejler rundt på Europas floder og kanaler. Han vil sælge den gård, han overtog efter sin fader, og som han gjorde meget større.

I et interview i Kristeligt Dagblad sagde han: Glæden ved at være landmand forsvandt. Man kan ikke drive landbrug, som man gerne vil. Det hele er blevet så

teknisk. Man sad på mejetærskeren og kiggede på skærme i stedet for at glæde sig over afgrøderne. Det er blevet sagt, at arbejdet er blevet nivelleret til lønarbejde, det gælder også landbruget. Man spekulerer i tilskud. I at få mest muligt ud af EU-kassen. Det er også blevet et ensomt erhverv. Min nabo er alene om at passe 500 tønder land.

I dag var vi nok blevet økologer, mener mit nye provstiudvalgsmedlem, men da vi drev gården, var der intet alternativ. Du skulle sprøjte, eller du ville gå fallit. Vi avlede industrikartofler, og det kunne ikke lade sig gøre, hvis vi ikke sprøjtede 5-6 gange om året. Jeg stoled på eksperterne fortsætter han, men anede ikke, hvad det var, jeg kom i jorden. Det var i en periode, hvor sprøjtemidlerne virkelig var farlige. Det var ikke samme bevidsthed om den slags, som der er i dag. Vi handlede i uvidenhed, men jeg indså efterhånden, at jeg tilhørte den første generation, der ikke afleverede jorden til mine efterkommere i samme tilstand, som jeg havde modtaget den.

Til sidst i interview'et blev han spurgt, om hans kritik af landbruget er begrundet i hans kristne livsholdning. Han svarede bekræftende. Alt bunder i den. Det vil også sige skaberværket.

Når mit nye provstiudvalgsmedlem og hans kone nu kan sejle rundt på Europas floder og kanaler, skyldes det bl.a. at han fik en god pris for den halvdel af jorden, der blev eksproprieret til en kæmpemæssig golfbane, og hans kone har kunnet gå på efterløn efter en god stilling på den kartoffelmelsfabrik, der klarede sig godt, fordi man sprøjtede kartoflerne.

En af mændene bag golfbanen er forresten min tidligere udmærkede tandlæge, der fyldte min mund med kviksølv.

Vi er et lille land, men vi kan have svært ved at forstå hinanden og tale sammen mellem landsdelene og mellem befolkningsgrupperne.

Herovre kan vi nok tale respektløst om de bureaukratiske københavnere, der gør det hele så besværligt for os, men der er samtidig også mange, der kommer med billig og grundløs kritik af landmændene. Ja, man har somme tider ligefrem lagt landmændene for had.

Egentlig er jeg præst i et par landsogne, men der er yderst få af mine ca. 70 konfirmander, der kommer fra landbohjem.

Engang imellem hører jeg, at man ligefrem mobber børn fra landbohjem. Det må komme af den billige snak om miljøforening.

Det er altid let at falde over et mindretal, som man gør til syndebug for samfundets forsyndelser. Det er i hvert fald ikke blot landmændene, der forurener. Det gør vi alle med vor bilkørsel, og det gør industrien. Vi vil jo også gerne have fødevarerne så billigt som muligt, og vi vil gerne have, at landbruget bliver konkurrencedygtigt i udlandet, så vi kan købe alle de ting, som vi sætter så højt.

Den billige kritik af vore dygtige landmænd er den rene hyckleri, men jeg respekterer meget de landmænd, der har lyst og mod på at gå nye veje.

Vi har i Ryumgård-området en smukt be-

liggende proprietærgård, der for nogle år siden blev afhændet til et spændende par.

Han drømte om at blive landmand fra han var feriedreng på en vestjysk gård, men han blev mediciner, og gik den videnskabelige vej og blev ansat på universitetet. Hun er keramiker. De havde mulighed for at begynde på en helt ny tilværelse. De købte gården og driver økologisk landbrug. De har massevis af unge til at luge gulerødder. De har udsalg på marken, hvor de sælger deres økologiske varer og hendes keramikproduktion. Men han har både den videnskabelige ballast for at gøre det, og de økonomiske forudsætninger til det.

Der kommer mange på besøg fra ind- og udland, og vi er sommetider til kulturelle arrangementer som koncerter i stuerne.

I disse dage går man i hver TV-avis til angreb på brugen af vækstfremmer. Det gjorde indtryk, når en ung landmand forleden gav udtryk for sin betænkelighed ved disse midler. Han havde jo selv børn, som han sagde.

Vi kan ikke være ligeglade med, hvordan landbruget har det. Vi må glæde os over, når det går landmændene godt. Der er jo noget om, at når landmændene har det godt, så har vi det alle godt.

Vi ville ønske, at der må blive tid til at værne om traditionerne, for kun på den måde kan man finde frimodighed, kraft og styrke til at tage nutidens og fremtidens udfordringer op.

Meget er anderledes end det var i vores forfædres tid. Meget vil blive anderledes i vore børn og børnebørns tid, men Jens Smærup Sørensen har i sangen til skuespillet »Herude på landet« givet udtryk for, hvorfor det trods alt er sliddet værd at kæmpe for den gård og den mark, som vi arvede fra de henfarne slægter:

Jeg ejer både mark og eng, og det er dansk natur,
og storbyfolk de roser den, de glør og de går tur,
men jeg ser mest kun arbejdskrav og mulighed for fold.
Miljøpræk, værn og fredning, åh - det gør mig klam og kold.
Alligevel er det lærkens sang og kalvens bløde tunge
og kornets fine skær og ræven med sin unge,
der holder mig i live og får mig til at blive.

Min store stald er fuld af dyr, som yder hvad de skal,
jeg røgter fra en styringspult og ser dem mest som tal,
det er jo nu en slags fabrik og målet hedder mønt
for andet duer ikke, nej - omend det ku' være kønt.
Alligevel er det lærkens sang og kalvens bløde tunge
og kornets fine skær og ræven med sin unge,
der holder mig i live og får mig til at blive.

Jeg sidder i mit førerhus og lytter til P3,
mens giften bag mig kvæler jordens skidt og skadekræ.
De synger pænt om kildevand og vår og blomsterskov
så mine tanker om profit, de gør mig næsten flov.
Alligevel er det lærkens sang og kalvens bløde tunge
og kornets fine skær og ræven med sin unge,
der holder mig i live og får mig til at blive.

Engang imellem kan jeg såmænd ønske mig at bo
et sted, hvor ingen aner hvad man her gør ved en ko,
blot for at holde prisen lav på mælk og smør og kød,
hvis ingenting man vidste, var det let at være blød.
Alligevel er det lærkens sang og kalvens bløde tunge
og kornets fine skær og ræven med sin unge,
der holder mig i live og får mig til at blive.

Quelstrup

af godsejer Svend Schaumann

Quelstrup er en sædegaard - en sædegaard er en hovedgård, der før 1660, var sæde for en adelig familie. - Der findes mange hovedgaarde, men langt fra alle kan tillige kalde sig sædegårde.

Navnet Quelstrup kommer af det tyske "quelle", hvilket betyder kilde, - nogen er så frie at sige den evige kilde.

Gården ligger lunt i et dalstrøg, der gennemstrømmes af et lille vandløb »Stenbæk«, som bugter sig mod vest ud til Århus Bugten. Det er en gammel gård, hvor der før i tiden var voldgrave omkring.

Gennem dokumenter kan gårdens historie føres tilbage til Erik af Pommerns tid (1430), da den tilhørte Hr. Henrik Sandberg, Århus Bispens Ulriks Stygges Lensmand på Akær.

Slægten Sandberg ejede gården i 260 år, 3 af slægten var tillige landsdommere i Viborg. 2 af slægten havde høje militære poster.

Den sidste Sandberg på Quelstrup, Anders Ulriksen Sandberg (1620-77), var ud af en søskendeflok på 21. Som ganske ung gik han i udenlandsk krigstjeneste og deltog som oberstløjtnant i slaget ved Nyborg 1659 (Svenske-krigene) og blev i 1675 generalmajor. I 1676 udmærkede han sig i Skåne, men i det afgørende slag i Lund den 4. december blev den venstre fløj, hvor han var næstkommanderende i nattens mørke omgæet og hans eskadroner blev efter hård kamp slået på flugt.

Kort efter nederlaget blev hans forhold undersøgt af en kommission, der fratog ham ære, liv og gods. Kongen (Christian den 5.) benådede ham dog, men fratog ham hans charge. Denne afgørelse var uretfærdig, da han havde vist mod i kampen og det var ikke ham, der hidførte nederlaget på venstre fløj. Det skyldtes vist nok græmmelse, at han døde kort efter på Quelstrup. Det er mærkeligt, når man tænker på hans 20 søskende, at han i følge gravskriften døde "som den sidste mand af denne stamme". Hans enke Ingeborg Krabbe fik i 1688 for sin store armods skyld tilladelse til at hendsidde skattefrit på Quelstrup til sine dages ende på betingelse af, at gården derefter skulle tilfalde kronen. Så trist en udgang fik den slægt, der i 260 år havde ejet denne lille herregård, hvorfra der udgik mænd, som udførte vigtige hverv i kronens tjeneste.

Da Ingeborg Krabbe var død i 1692 under gudstjenestens forretelse i Tved Kirke, blev Quelstrup hovedgård bortfæstet til amtmanden over Kalø Amt, Christian Gersdorff. Gården var ubeboet, uden besætning, og dens bygninger var ganske forfaldne, så den ikke kunne bortfæstes til bønder, men Gersdorff påtog sig at tage imod og forpleje 2 ryttere samt at bebygge gården.

Hans søn Joachim Gersdorff, der havde afløst ham som amtmand i 1704 købte i 1706 Rolsøgård, i 1719 Vosnæsgård, og i 1720 Quelstrup, som han betalte Kronen 6.392 rigsdaler for. Hans barnebarn, Joachim Gersdorff over Iisgård, Rolsøgård og Quelstrup. På hans tid skildres Quelstrup således: "Quelstrup" er en liden, men gammel herregård, der længe har været i den



Familien Schaumann

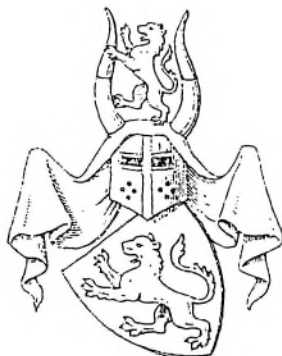
Sandbergske families eje. Den har før været i meget smuk stand med grave omkring borggården, hvilken nu alene er en bindingsværksbygning, og som en god ladegård med 4 længer. Joachim var den sidste Gersdorff på Mols. Han solgte alle gårde og flyttede til København. Gersdorfferne havde gården i 53 år. Familien har kapel i Tved Kirke.

Iisgård og Quelstrup blev i 1773 købt af Kammerråd Ole Marcussen, der i 1794 solgte Quelstrup til Ole Nicolai Hansen fra Kalø. Stuehuset var da så forfaldent at han straks påbegyndte at bygge det stuehus, der står her i dag. Arkitekten var Anders Kruuse, som også har tegnet hovedbygningen på Lyngsbækgård, samt flere palæer i København. Hansen døde 36 år gammel i 1799, og på dødsbo-auktionen blev Quelstrup tilslået købmand i Randers Hans Christian Hansen for 20.350 rigsdaler. I 1804 solgte han den videre for 28.000 rigsdaler til Erik Rugaard, der var kystbefalingsmand. Han kunne ikke klare landbrugskrisen og i 1823 blev gården solgt til det Huitfeldtske Fideikommis for 10.000 rigsdaler.

I 1834 skifter gården ejer. I 1839 bliver gården købt af brødrene Poul og Jens Risager Poulsen, sønner af Jens Poulsen, Rolsøgård. Jens Risager Poulsen fik skøde på Quelstrup og boede der. Samejet med broderen både om gården og studehandlen varede indtil 1865, hvor de skiftede. Jens Risager Poulsen var en dygtig studeopdrætter og opkøbte hvert efterår på vidtløftige markedsrejser unge dyr, som han vinteren igennem plejede med rørende omhu. Lærer N. Nielsen (senere Hille-rød), hvis fader var avlskarl hos Poulsen, fortæller i sin bog om livet på Quelstrup: »Aldrig har jeg set så mæskede kroppe, som

studene på Quelstrup havde at opvise. Det gungrede ligefrem af fedt når de trådte i brostene, og at dette fedt i rigt mål holdt proprietæren skadeløs for møje og udgifter, ville det være formasteligt at tvivle om.« Studehandlen blev så omfattende, at brødrene endog drev stude til marked i Hamborg.

Hans søn, Christen Sophus Poulsen overtog Quelstrup ved faderens død i 1881. I maj 1908 nedbrændte gårdens



SANDBERG

stråtækte avlsbygninger. Hele besætninger på 107 kreaturer, 30 svin, og 22 får indebrændte. Christen Sophus Poulsen byggede den avlsgård, som står her i dag. Han og hustruen Dorotheas initialer ses over gennemkørselsporten. De overdrager gården i 1921 til sønnen Niels Arthur Poulsen, der igen sælger den i 1927 efter at familien Poulsen har været ejere i 88 år. Slægtstavlen over familien Poulsen hænger for iøvrigt i entréen på Rolsøgård, og mange af familien ligger begravet på Rolsø kirkegård.

Quelstrup bliver herefter købt af Aage Klinge for 303.000 kr. Efter hans død bliver gården i 1938 solgt til Erling Lauritzen for 300.000 kr. Vi køber af Erling Lauritzen i 1964.

Landbruget på Quelstrup

Landbruget på Quelstrup omfatter 150 ha agerjord. Indtil 1988 var det ren planteavl. Der har været megen frøavl på Quelstrup, og især var man god til at dyrke frøroer

Efterhånden blev godsejeren træt af denne driftform, der var indskrænket til hvede, byg, raps og rejgræs. Derfor indkøbtes 7 ammekøer, og det blev begyndelsen til den kødkvægsbesætning, der nu sætter præg på Quelstrups omgivelser.

Da kvoterne på kødkvæg kom, fik man i hast bragt besætningen op på 37 moderdyr, og denne besætningsstørrelse har man holdt fast i.

OGN.

DØDSFALD

Niels Sehested, Holmstol ved Gjern er død 77 år gammel. I en lang årrække var Niels Sehested kredsformand, og da den nuværende Århus Amtskreds blev dannet, gik N. Sehested ind i bestyrelsen, hvor han udførte et grundigt og godt arbejde. I årene 1968-1986 var N. Sehested medlem af Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelse.

♦ **Niels Høeg Hørning**, Bode ved Ørsted er død 66 år gammel. Efter et alsidigt engagement i samfundet, som kommunalbestyrelsesmedlem og landboforeningsformand gik Niels Høeg Hørning aktivt ind i den lokale kredsbestyrelse i Århus Amt. Årsmødedagene i 1995 var planlagt af Niels Høeg Hørning.

Gjorslev, hvor godsejer Peter Henrik Tesdorff tog imod, fortalte om herregårdens bygninger og om dens historie.

Godsejeren er 3. generation på Gjorslev, og han bor i en del af slottets ældste del, der er opført i slutningen af 1300-tallet. Landbruget omfatter bl.a. et kvægbrug med 350 malkekøer og 400 stk. ungvæg. Efter en rundvisning i slottet med såvel middelalderlige sale, som lyse herskabsstuer gik man en tur i parken og sluttede af med et kik på avlsgården. Dagen sluttede med besøg på Stevns naturcenter ved Mandehoved. Her fortalte naturvejleder Peer Østergaard om Stevns klint, dens geologi, flora og fauna samt om kridtbruddet, som daglig producerer 1.000 tons kridtpulver, der væsentligst bruges til fremstilling af papir. Dagen sluttede på restaurant Højruplund.

OGN.

HIMMERLANDSKREDSSEN

Den 18. maj afholdt kredsen generalforsamling på Lundbæk Landbrugsskole.

Aftenen begyndte med, at forstander Niels Kvist bød velkommen, og fortalte om Lundbæks ejerforhold og gårdens bygningshistorie.

Vi blev derefter vist rundt i hovedbygningen, hvor der er en gennemgribende restaurering igang.

Vi så parken og voldgravene, der er et paradys for vildænder.

Vor tur rundt om landbrugsskolen sluttede med et kik over Limfjorden.

På den høje skrænt står en mindesten over den hest, der bar general Schleppegrel i slaget ved Isted i 1850. Generalen blev ramt af en granatsplint og døde. Hesten blev af oppasseren trukket den lange vej fra Sønderjylland til Lundbæk, hvor den fik lov at leve til den døde af alderdom.

Ved kaffen afholdte vi vor generalforsamling, hvor der var genvalg til Johanne Frandsen, Sønderholm, Niels Hjorth, Randrup og Jørgen Olesen, Døstrup.

Aftenen sluttede med, at forstander Niels Kvist gav sit bud på »Udviklingen i landbruget« set fra de unges side. - Et emne, der gav en del debat. - Konklusionen blev, at vi må holde sammen for at bevare det, der er tilbage, især det kulturelle skal vi passe på. Bønde- og landsbykulturen har i øjeblikket drøje tider, de servicefunktioner vi har kendt, og som var en del af dagligdagen på landet, er forsvundet.

Tilbage er mange steder kun de gamle kirker.

Torsdag, den 10. august indbyder kredsen til besøg på Nørlund gods. Vi samles på Nørlund kl. 18.30, derefter ser vi Torstedlund, med den meget store besætning af malkekøer og besøget afsluttes på Nørlund Savværk. Selve aftenen slutter på Rold Kro.

A.C. Winter Hansen.

Nyt fra kredsene ...

HADERSLEVKREDSSEN

Onsdag den 28. juni indbyder kredsen til en byvandring i Tønder. Vi vil blive guidet gennem byen med de historiske huse, smukke døre og sjældne portaler.

Derefter er der aftenkaffe på Hotel Tønderhus. Vi mødes kl. 19.00 ved Hotel Tønderhus, Jomfrustien 1.
Elise Jensen.

RIBE AMT

Aftenudflugt mandag den 19. juni, hvor man kl. 19.00 samles hos gårdejer P. Chr. Ottosen, Vester Terplingvej 2, Bolding, 6752 Glejbjerg.

Efter gårdbesøget kører man til Glejbjerg Hotel, hvor aftenkaffen venter.

Ernst Plauborg.

SJÆLLAND SYD

Halvdagsturen afvikles den 21. juni. Kl. 13.00 mødes man på herregården Gunderslevholm, som siden 1803 har været i slægten de Neergaards eje. Efter rundvisningen på Gunderslevholm køres ad smukke veje til Sylvia og Jørgen Christensen, Ettebjerggaard i Guderup. Her vil vi nyde den medbragte kaffe og vi hører om gårdens historie og ser os omkring.

Sommerens dagstur gik til Stevns, og 70 medlemmer mødte frem. Dagen bød på et interessant og varieret program. Hos Birgit og Lorentz Larsen på Kratgården så vi først fruens galleri med keramik fra eget værksted, hørte om egnen, gården og kunsthåndværket. Der var tid til at se sig om i det hyggelige stuehus og bestige Østsjælland's højeste punkt - Ranes Banke, der ligger i Kratgårdens have. Efter en smuk køretur kom vil til

MIDTJYSKE KREDS

Aftenmøde tirsdag den 20. juni 1995 kl. 19.00 hos Hedeselskabet i Viborg, Klostermarken 12, Overlund, Viborg. Her viser direktør A. Pedersen rundt og redegør for Hedeselskabets arbejde. - Herefter er Hedeselskabet vært ved et traktement.

Eftermiddagsmøde lørdag den 22. juli 1995 kl. 13.30. Besøg på »Aunsbjerg«, Aunsbjergvej 2B, Demstrup. Godsejer Pretzmann fortæller om godsets drift og dets historie. Derefter samles vi ved Juls gartneri og cafeteria, Kjellerupvej 35, hvor Ejgil Overby fortæller om egnens historie og om Sjørslev kirke.

Samme tid og sted afholder kredsen sin ordinære generalforsamling med sædvanlig dagsorden i henh. til vedtægterne.

Som sædvanlig indbydes også nabokredsene.

Med venlig hilsen - p.b.v.
Jens Kr. Nielsen / Niels Klode

VENDSYSSELKREDSEN

Lørdag, den 17. juni afholder kredsen sommerudflugt og generalforsamling.

Kl. 13.30 samles man hos Karna og Jens Holger Toft, Nørreskovgård, Ulstedvej 10, Hals.

J.H. Tofts oldefader købte 1000 tdr. land skov og anlagde et teglværk. Dette og meget mere vil J.H. Toft fortælle om.

Efter man har set sig om, afholdes den ordinære generalforsamling. - Husk: Kaffe, brød, bord og stol.

Esbén Saksager.

FYNSKREDSEN

Kredsen har afholdt møde med efterfølgende generalforsamling d. 15/3 1995 i Tommerup.

Ved mødet talte ejendomskonsulent Anders Frederiksen om emnet »Generationsskifte i Landbruget«. Et interessant og et for mange aktuelt emne.

Ved generalforsamlingen aflagde formanden Hans Peder Madsen, Mariesminde beretning om begivenhederne i årets løb.

Ved det efterfølgende valg til bestyrelsen blev i stedet for Harry Holmegård, Rynkeby og Hans Peder Madsen, som ikke ønskede genvalg, valgt henholdsvis Hans Juul Holmegård, »Rynkebygård«, Rynkeby og Mogens Andersen »Lindeskovgård«, Højby.

Bestyrelsen har senere holdt konstituerende møde. Som formand blev valgt Poul Mahler, Sandager. Som næstformand blev genvalgt Karen Margrethe Christophersen »Elmgård«, Kauslunde. Som kasserer blev valgt Hans Juul Holmegård.

Kredsen afholder sommerudflugt lørdag d. 8/7-95. Vi mødes på Vejstrupgård kl. 10.30. Middag på Majorgården i Oure og om eftermiddagen går turen til Holckenhavn. Nærmere oplysninger følger med indbydelsen.
Mogens Andersen.

NORDSJÆLLANDSKREDSEN

I år har kredsen valgt Roskilde Fjord til udflugtsmål. Roskilde Fjord var i vikingetiden et meget vigtigt farvand. - Lejre og Roskilde var kongeresidenser.

Lørdag den 8. juli mødes vi kl. 13.00 ved Vikingehallen ved Roskilde havn.

Efter at have set udstillingen og fået kaffen i hallens cafeteria, tager man på sejltur med m/s »Safafjord«, turen varer knapt 2 timer. - Efter sejlturen besøges

Fjordmuseet i Jyllinge og kl. 18.30, er der middag i restaurant »Kajplads 10«. - Hele turen koster 170 kr.

Af hensyn til sejladserne er tilmelding nødvendigt senest den 15. juni til Vagn Mathiasen, tlf. 42 19 38 16.

Høstrejsen 1995

12-16. september

Turen udgår fra Skamlingsbanken, hvor vi får frokosten.

Opsamling på Sjælland, Fyn og Østjylland efter nærmere behov og aftale.

1.dag slutter på Rudbøl Feriecenter, efter kik på bl.a. Møgeltønder med Schackenborg,

2.dagen byder på besøg i Frederiksstad, Husum og på Nordstrand. Overnatter i Husum.

3.dag har besøg på Frilandsmuseet i Kiel og se-værdighederne i og omkring Slesvig.

4.dag vil føre os til Glücksborg slot, Sønderborg og rundt på Als.

(De to sidste overnatninger sker på Krusågården).

5.dag fører os til Gråsten Slot, rundt på Sundeved og ad Hærvejen hjemad.

I overensstemmelse med grænsehistoriske traditioner, vil vi nyde frokosten på Folkehjem i Åbenrå.

Turen slutter i Haderslev, hvor vi ser domkirken med mindekapellet for de faldne i de slesvigske krige.

Pris: 3.000 kr. - Ved påstigning vest for Storebælt gives 100 kr. i rabat. (Tillæg for overnatning på enkeltværelse 600 kr.). - I prisen er overnatninger og samtlige måltider (-frokosten 3.dag) og entré.

Specialprogram med mere konkret beskrivelse af turen fås ved henvendelse til Slægtsgårdsforeningens sekretær - tlf. 42 80 25 37 eller redaktøren tlf. 53 58 40 16 / 53 58 41 06.

Velkommen til nye medlemmer:

Anders Skodborggaard
Ulkær 35, st.
2610 Rødovre

Gårdejere
Rita og Henrik Nordling
»Hovedskovgaard«
Trælløsevej 50
4160 Herlufmagle

Lærer Rita Hansen og
maskintekniker Kaj Hansen
Finlandsvej 45
4270 Høng

Gårdejere, systemplanlægger
Eva og Stig P. Hansen
»Højgaard«
Gerdrupvej 24, Gerdrup
4700 Næstved

Gårdejer
Vagn Madsen
»Rosendal«
Saltøvej 94, Saltøby
4700 Næstved

Irma Mogensen
Dolmerbygade 3
8500 Grenaa

Gårdejer
P. Chr. Ottosen
Vester Terplingvej 2, Bolding
6752 Glejbjerg

Gårdejer
Jens Erik Jensen
»Abildgaard«
Abildgårdsvej 109, Hundeleve
9480 Løkken

KRONIK

Stop for gældssaneringer

Finansspekulanterne

Landets vel nok mest kendt finansjonglør (og tidligere dagbladsindehaver) tabte for et års tid siden sine kegler på gulvet. Han sagde i retten, at han ikke ville trække resten af sine dage, og smækkede med døren. Han mente med andre ord, at den gæld, han havde pådraget sig, havde han rent faktisk ikke i sinde at betale tilbage. Det kommer han formentlig heller ikke til. Jeg spørger mig selv: Hvorfor ikke det? Hvorfor skal han ikke trække resten af sine dage? Han ville tjene penge på penge, hvilket efter min mening er noget nær det nærmeste, man kan komme tyveri. Gode virksomheder og familier, der havde tjent penge på ærligt arbejde, drænede han for kapital. Jeg synes det burde være en selvfølge, at jongløren har stram line indtil gælden er betalt.

Det er næsten mere reglen end undtagelsen, at man dagligt i avisen kan læse om pengeinstitutter, der taber millionbeløb på enkelte kunder eller medvirker til selskabstømning. De fleste er enige om at foragte disse groteske fejlpositioner og manøvrer. Hvad man sådan støder på af fortrædeligheder indenfor finansverdenen, kan man også støde på i landbruget, omend det er i en lidt anden form. Det er indenfor dette erhverv jeg har valgt at tjene til livets ophold, og derfor fokuserer jeg i dette indlæg på landbruget. Lad os kigge indenfor et øjeblik.

Bondeboomet

Industrialiseringen af landbruget tog for alvor fart i 1970'erne. Det var som om, at enhver bonde med respekt for sig selv skulle tænke rationelt, effektivt og profitorienteret. Kravet til materielle goder (og ikke nødvendigvis behovet for) steg ikke kun i landbruget, men i hele samfundet. Prisen på arbejdskraft blev høj. Hvor det overhovedet var muligt, var mekanisering af tidligere manuelle opgaver, set ud fra et økonomisk synspunkt, nærmest påkrævet. Hvad denne mekanisering af erhvervet har betydet for dyrevelfærd, miljø og bøndernes trivsel, kan vi føre mange følsomme debatter om. Lad det ligge for en stund og nøjes med at konstatere, at på de tre nævnte områder er tilstandene i alle tilfælde ikke blevet til det bedre. Lad os fokusere på økonomien.

Det var ikke nemt

»Det var ikke nemt at være bonde i 70'erne«. Man skulle som nævnt følge med udviklingen. Og det i en tid hvor renten steg som termometret i en kalv med lungebetændelse. Renten nåede ganske vist ikke helt samme højder som termometret. Men refrænet fra vore rådgivere lød: Invester hellere i dag end i morgen, for i morgen er renten steget med en procent.

Mange var selvfølgelig i stand til at tømme investeringslysten. Bl.a. de som havde valgt kontantbetalingsstrategien, eller de som blot havde almindelig snusfornuft. Begge metoder var og er næsten vandtætte skodder mod økonomisk slagside. Man skulle dengang (som i dag) have en del is i maven, men man skulle klare at se naboen udvikle sin bedrift i galopbanetempo, uden at man selv foretog de store armbevægelser.

Desværre kunne ikke alle driftige landmænd svare de store renteudgifter, man havde pålagt sig. I tusindvis af bedrifter måtte op gennem firserne have en gældssanering for at kunne køre videre. Det er der på en måde ikke så meget forkert i. »For det var jo ikke nemt at være bonde i 70'erne«. Det var et turbulent årti. Bonden med is i maven måtte ganske vist synke en isterning mere, når han hørte om de driftige landmænds gældssaneringer og akkorder. Bønder er et tålmodigt folkefærd. Så lad gå. For denne gang.

Elastiksprung i turbofirserne

Men hvad så, når de en gang gældssanerede bønder her i turbofirserne igen begyndte at udvide produktionen, købe tillægsjord og sammenlægge gårde? Kunne det gøres, fordi man var kommet til hægterne, fået friværdi og god likviditet? Eller hvad med f.eks. yngre bønder der har etableret sig efter højrenteperioden og overinvesterer i jord og bygninger, for efter en kort periode at få saneret gælden?

Gårdejer Karsten Kjærgaard,

Nr. Felding ved Holstebro

anmoder i denne kronik banker og kreditforeninger om at udelukke gældssanering som en redningsplanke for deres kunder.



Det er som om, at man hopper ud i et økonomisk elastiksprung, hvor elastikken bevidst er for slap. Lige inden man rammer jorden råbes om hjælp, og samfundet kaster med alskens kraft en stor (sove) pude ind under en, så man ikke kommer til skade.

Nu er det, isen i maven begynder at smelte.

Gælden, der bliver slettet, ender i første omgang hos de i forvejen betrængte kreditforeninger og banker. Regningen sendes naturligvis videre til de øvrige borgere (og bønder), som finansieringsinstitutterne har i deres kundekartotek. De kan nemlig betale - eller skal i alle tilfælde betale! På de omtalte gårde står der (i de fleste tilfælde) et stort nyt og moderne produktionsapparat. Et sådan apparat er i stand til at spytte masser af (billige) fødevarer ud på markedet. Husk, at de mest effektive sætter salgsprisen på vore produkter!

De tålmodige bønder, som bidrager til at betale regningen for de gældssanerede, skal altså ikke nøjes med at sende gode penge efter dårlige. De skal sågar også konkurrere med det effektive produktionsapparat. Og måske skal det ske i ældre staldanlæg. De økonomiske konsekvenser af Gatt-aftalen, pesticidafgifter og århundredets tørke må sige at være "vand" i forhold til dette.

Det siger sig selv, at det næsten er en håbløs situation. Så er det nu de tålmodige skal have kontinuerlig tilførsel af store isklumper, for at holde maven kold.

Ud med sproget

Er det ovenfor beskrevne overdramatiseret, eller er der noget om snakken? Det kunne være interessant at få opklaret. I finansieringsinstitutterne eller hos retsvæsenet ligger der naturligvis et ajourført materiale om gennemførte gældssaneringer og akkorder i (f.eks.) de sidste ti år. Dette materiale kan tænkes opdelt i grupperinger af eksempelvis kvæg, svin, planteavl, alder og etableringstidspunkt. Jeg har henvendt mig til såvel banker som kreditforeninger om indsigt på dette område. Men forgæves. De er lukkede som østers. Hvorfor er de det?

De brådne kar

Jeg vil gerne understrege, at det naturligvis ikke er navn og adresse på de gældslettede bønder jeg ønsker skal offentliggøres. Jeg er også velvidende om, at mange af de omtalte bønder er kommet uforskyldt i den ekstremt dårlige økonomiske situation. Det kan f.eks. skyldes uheld i stimevis, dødsfald, etableringstidspunkt m.v. I sådanne tilfælde skal der naturligvis hjælpes - ingen tvivl om det. Det er derimod de brådne kar vi skal have fat i.

Jeg er også bekendt med, at det ikke kun er i landbrugserhvervet problemet forekommer. Jeg har talt med folk indenfor mange forskellige erhvervsgrøner, som nikker genkendende til problematikken.

Set fra oven drejer dette sig om illoyalitet og udnyttelse af systemet. Man lader andre betale for sig. Ser man bort fra de tilfælde, hvor folk uforskyldt er kommet ud på økonomisk gratis, er der kun ulemper ved at eftergive gæld.

Strukturudviklingen (eller -afviklingen) bliver forceret. Den løber meget hurtigere end markedsmechanismerne rent faktisk tillader.

Respekten for kollegaer der laver disse økonomiske krum-sprung, går ikke højere end til undersiden af storetåen. Med de udfordringer erhvervet står overfor, ville kollegial optræden være en fordel.

Konklusionen er: Tilliden til systemet ophører, og derafledt vil moralen og virkelysten falde til et hidtil uset lavpunkt.

En gylden regel er, at det første tab er altid det mindste. Jeg vil anmode banker og kreditforeninger om at udelukke gældssanering som en redningsplanke for deres kunder. Det vil efter min mening være til alles bedste.

Aakær og Julianelyst

Herregårdene Aakær og Julianelyst ligger på hver sin side af Horsens og ejes af godsejer Johan Koed-Jørgensen. De to landbrug drives under ét af driftleder M. Juel.

Landbruget på Aakær omfatter 634 ha agerjord og 436 ha skov og Julianelyst med 190 ha. - Der dyrkes hvede på samtlige marker.

Når Julianelyst og Aakær er så interessante, så skyldes det ikke mindst godsejeren, der har intuition, initiativ og energi til at få noget sat igang.

Godsejer Johan Koed-Jørgensen voksede op på Julianelyst, som hans fader havde erhvervet i 1947.

Efter at have tjent sin tid i livgarden, og have været på et ophold i USA, blev han en kort tid forvalter hos faderen, men købte Ny Hammelmose i Vendsyssel og senere en nabogård.

Det var meningen, at der skulle have været et landbrugsskoleophold, men da Johan Koed-Jørgensen var veletableret i Vendsyssel, blev han og faderen enige om, at det ville tage for lang tid at forvinde det!

Da Jordlovsudvalget i 1969 ville sælge 600 tdr. land inddæmmede jord ved Øland, købte Johan Koed-Jørgensen den uopdyrkede jord. Fik den kultiveret og i 1974 lod han opføre de bygninger, der i dag giver Øland-Attrup sin skikkelse.

Det er enkle, men smukke bygninger, der straks lader den, der passerer gården forstå, at dette er et stort, moderne landbrug. - De to store længer og hovedbygningen indeholder de trækk, som miljøet fordrer.

I 1976 overtog Johan Koed-Jørgensen Julianelyst, men blev boende på Øland-Attrup.

Godsejer Johan Koed-Jørgensen var interesseret i at købe den meget store gård - Overgaard, som godsejer Flemming Juncker havde haft. Men Koed Jørgensen afstod p.g.a. »urent trav« fra sælgers side.

I Flemming Junckers bog »En gård skifter hænder« skriver forfatteren side 106: »...jeg er overbevist om, at

Overgaards fremtid vil ligge bedst og sikrest hos Koed-Jørgensen. Koed-Jørgensen burde have den!«

Koed-Jørgensen havde overtaget Flemming Junckers store interventionslagre af EF-korn.

Den gamle cementfabrik ved Mariager Fjord, hvor der er egen havn, blev købt. Her kunne der opbevares korn i store mængder. Fabrikshaller kunne renoveres og lejes ud, ligesom det store antal boliger, der var opført ved fabrikken, kunne moderniseres og lejes ud. Al dette skete og området kaldes Dania Industri.

Godsejer Johan Koed-Jørgensen siger, at det er morsomt at gå modsat. Istedet for at byboerne går ind i landbruget, så går landmanden ind i byerhvervene.

I 1991 tog godsejeren initiativet til Skørpinge Privathospital, der er blevet Danmarks førende ortopædkirurgiske hospital. Her har godsejeren 1/3 af aktierne.

For to år siden blev den store herregård Aakær sat til salg.

Efter nogen tid henvendte ejeren - frk. Ebba Busky-Neergaard sig til godsejer Johan Koed-Jørgensen. På grund af frk. Neergaards velvilje blev Johan Koed-Jørgensen ejer af godset.

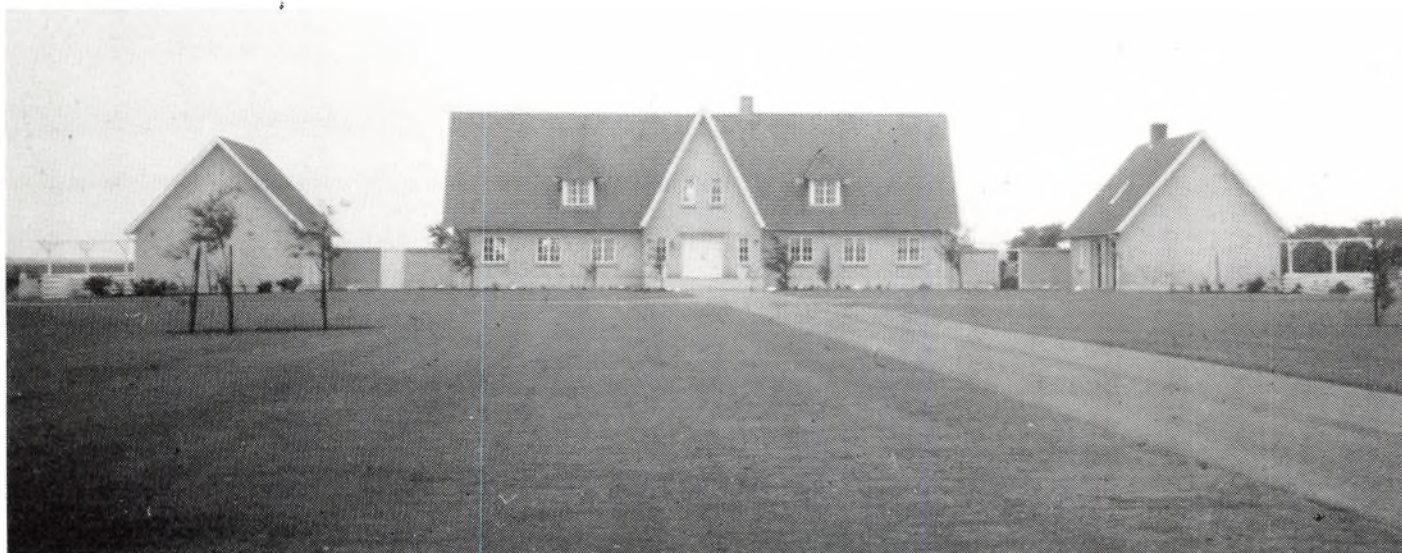
Siden købet har Århus Amt gjort mange indsigelser mod det genopretningsarbejde, som finder sted.

Ville amtet havde bevaret Aakær som jungle og sump, kunne det have købt godset!

Avlsbygningerne var enten i forfald eller helt faldet sammen.

Dræn var tilstoppede og nogle marker lå udyrkede hen. Men under de vådområder, som miljøfolket fra amtet jubede over, ligger drænrør. Det er ikke uberørt natur, men et land under kultur, der bare er misligholdt.

Avlsbygningerne blev fjernet, selvsåede elm, bøg og hyld blev ryddet, og dræn blev reetableret.



Hovedbygninger til Øland-Attrup som godsejer Johan Koed-Jørgensen lod opføre.

Den gamle hovedbygning blev frilagt og bringes nu i fin stand.



De levende hegn blev helt eller delvist fjernet. Disse havde fået lov til at brede sig, og nogle steder var de levende hegn 30 meter i bredden. Ved denne rydning blev der frilagt megen god landbrugsjord.

Omgivelserne ser lidt bare ud, men voldgrave, sø og park bliver genskabt.

På avlsgårdens plads er opført to store landbrugsbygninger til maskiner og korn.

Dette byggeri er smagfuldt gennemført.

Landbrugsbygningerne lagt i ærbødig afstand fra hovedbygningen, og de er opført så rygningen på hallerne er lavere end på hovedbygningen.

Hallerne er med kamtakkede gavle, så selvom det er nybyggeri, så er der stil over det. Herregårdsmiljøet er bevaret.

Inspektørboligen fra 1918, er bolig for driftlederen, er også sat i stand, ligesom mange andre af Aakærs huse er blevet det.

Aakærs hovedbygning beboes af den tidligere gods-ejer Ebba Busky-Neergaard.

Hovedbygningen er af bindingsværk. Den afløste omkring 1720 et vidtløftigt og meget forfaldent slot.

Den nuværende hovedbygning blev opført som en beskeden udgave af et hus fra barokken. Det er i et stokværk over en meget høj kælder, som er fra det gamle slot.

De tre fløje er anlagt omkring en symmetriakse, der fremhæves af den gennemgående frontispice midt på hovedfløjen over indgangsdøren.

Den gamle avlsgård brændte i april 1900, og derefter opførtes et stort anlagt bygningskompleks, som tiden løb fra, og derfor gik i forfald..

Nu er den gamle avlsgård med lader og stalde erstattet af de to store haller, der svarer til nutidens behov.

Historien om Aakær

Aakær er en gammel herregård, der først var i privat eje, men kom under Århus bispestol.

Efter reformationen var det et kongeligt len indtil 1661, da rigsdrost Joachim Gersdorff fik Aakær, som erstatning for et gods, som han måtte afstå i Skåne, da det skulle bruges til indløsning af Bornholm.

Gennem arv og familiehandler kom Aakær i 1772 til

kammerherre Frederik Christian Tønnes von Lüttichau. Han havde studeret i Göttingen og havde den juridiske doktorgrad fra Oxford.

Lüttichau sad med Akær under landboreformerne, og han var en lidenskabelig modstander af reformerne. Han var imod enhver forandring i samfundet, også forandringer til det bedre. På dette grundlag blev han en af lederne i den såkaldte »Jyske proprietærfejde«, som indledtes på Viborg Snapsting i januar 1790.

Lüttichau tabte slaget og mistede sin rang som kammerherre, fordi han havde været for injurerende. Han rejste til Tyskland, hvor kong Leopold den Anden tog hjertelig imod ham og udnævnte ham til tysk rigsgreve. I 1793 solgte Lüttichau Aakær og den nærliggende herregård Dybvad til rigsgreve Münster-Meinhoved.

I de følgende år gennemførtes en række handler, og først da jægermester Peter Johannes Neergaard på Rantzausgave købte Aakær og Dybvad, kom der stabilitet igen.

Familien Neergaard

Peter Johannes Neergaard fik i købet Aakær, Dybvad, 3 møller, ladegården Uldrup, 2 fæstegårde og en hel del huse samt skovene. Ialt 1241 ha.

Aakærs nye ejer var søn af godsejer Peter Sigvard Neergaard. De tilhørte en af de linier af slægten, som ikke blev adlet i 1780.

Peter Sigvard Neergaard havde haft Carlsgård ved Slagelse (1808-1810), Bjørnemose ved Svendborg (1811-1818) og i årene 1818-1844 Vedbygård i Vestsjælland. Han var gift med Caroline Frederikke Louise Busky.

I 1832 fik Neergaard tilladelse til at sammenlægge 4 gårde til en forpagtergård, og denne gård fik navnet Buskysminde.

Sønnen Peter Johannes Neergaard havde omkring 1840 købt Rantzausgave, der dengang var en stor og smuk gård. (Senere er den brændt og udstykket).

Neergaard fik titel af jægermester, og efter købet af Aakær og Dybvad i 1857 blev han en af de største private godsejere i Jylland.

I 1844 var Peter Johannes Neergaard blevet gift med Augusta Friis fra Gjedsergård, og deres søn Christian Peter Sigvard Neergaard overtog i 1873 Rantzausgave. I 1884 fulgte Aakær og Dybvad med.

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte



Aakærs nye landbrugsbygninger.

Christian Neergaard var jurist og udnævntes til hofjægermester.

I sit første ægteskab var han gift med Serine Petra Julie Kiørboe, og efter hendes død indgik han i ægteskab med Christence Brydske Dinesen fra Katholm (forfatterinden Karen Blixens faster).

Christian Neergaard solgte i 1909 Rantzausgave og i 1914 Dybvad.

Af de fire børn i første ægteskab valgte den tredje - Frode Neergaard - landbruget. Efter en militær karriere købte han i 1912 herregården Tirsbæk ved Vejle. Han overtog Aakær i 1923.

I 1910 havde han giftet sig med Astrid Elizabeth Andersen, datter af etatsråd H.N. Andersen, stifter af og direktør for Østasiatisk Kompagni.

Godsejer Frode Neergaard udnævntes til både hofjægermester og kammerherre. I ægteskabet fik de to døtre.

Først Lillie Kathrine Elizabeth, der blev gift med Daniel lensgreve Rantzau, Rosenvold og derefter Ebba Louise Christence Brydske, der var hofdame hos kronprinsesse Ingrid.

Tirsbæk arvedes af lensgrevindens datter komtesse Vibeke Rantzau g.m. hofjægermester Henrik Algren-Ussing, som nu besidder Tirsbæk.

Aakær tilfaldt frk. Ebba Busky-Neergaard, der gennem mange år havde forpagtningen. (Navneforandringen skete efter at Frode Neergaard i 1939 var blevet indehaver af Det Buskyske Fideikommiss).

I 1993 solgte fjerde generation Neergaard Aakær til godsejer Johan Koed-Jørgensen, der vækkede den gamle gård af Tornerosesøvn, så den atter framstår som en smuk gård med et førsteklases landbrug.

Julianelyst

Julianelyst er et resultat af de brydninger i landbrugsdriften, der fulgte med landbo-reformerne. Herregårds-slagteren Ulrich Christian von Schmidten købte herregården Urup, og delte den i tre dele.

Urup forblev hovedparecellen, Lillerupholm den anden og Sophienlyst den tredje parcel.

Sophienlyst fik i 1792 kongelig bevilling til at overtage den hovedgårdsrettighed, som hvilede på jorden.

Lillerupholm solgtes til bygmester Anders Kruuse i Horsens og Sophienlyst gik til baron Juel-Rysensteen, der ændrede navnet til Julianelyst efter hustruens Juliane von Bülow.

Von Schmidten havde i 1792 opført bygningerne til gården. Hovedbygningen er i en enkel klassicistisk stil. I 1880 fik den nyt tag, og da blev tagrejsningen mindre. Ved samme lejlighed udvidedes stuen bag hallen.

Julianelyst har været handlet mange gange, men i 1947 købte J.K. Jørgensen gården, som nu ejes og beboes af sønnen godsejer Johan Koed Jørgensen med familie.

I 1976 gennemførte godsejeren en totalrenovering af hele Julianelyst, hvorved både bygningerne og omgivelserne fik den fuldendte form som præger godset i dag.

OGN.



Julianelyst.